

Jumalateenistus Nõos P, 25.12.22 kell 11.00, I jõulupüha

Lektsioonid: Js 52:7–10; Hb 1:1–3

Pihikõne: peapiiskopi jõululäkituse alusel

Jutlus: Jh 1:1–14

Laulud: 21 (1–4); 18B (1–6, 7); 20 (1–4); 28 (1–4)

Alguses oli Sõna ja Sõna oli Jumala juures ja Sõna oli Jumal. Seesama oli alguses Jumala juures. Kõik on tekkinud tema läbi ja ilma temata ei ole tekkinud midagi, mis on tekkinud. Temas oli elu, ja elu oli inimeste valgus. Ja valgus paistab pimeduses, ja pimedus ei ole seda omaks võtnud. Oli Jumala läkitatud mees, nimega Johannes, see pidi tunnistust andma, tunnistama valgusest, et kõik hakkaksid tema kaudu uskuma. Tema ise ei olnud valgus, vaid ta pidi tunnistama valgusest. Tõeline valgus, mis valgustab iga inimest, oli maailma tulemas. Ta oli maailmas, ja maailm on tekkinud tema läbi, ja maailm ei tundnud teda ära. Ta tuli omade keskele, ent omad ei võtnud teda vastu. Aga kõigile, kes tema vastu võtsid, andis ta meelevalla saada Jumala lasteks, neile, kes usuvad tema nimesse, kes ei ole sündinud verest, ei liha tahtest, ei mehe tahtest, vaid Jumalast. Ja Sõna sai lihaks ja elas meie keskel, ja me nägime tema kirkust nagu Isast Ainusündinu kirkust, täis armu ja tõde.

Kuuldud kirjakoht on, nagu ka mitmed teised jõulupühadel kasutatavad kirjakohtad, meile väga tuttav. Mõnes mõttes on see sarnane eisel jõuluõhtul siin kirikus loetud jõuluevangeeliumiga, mis mõjub juba ainuüksi lugemisel ja kuulamisel – seda polekski justkui tarvis kommenteerida. Ent kui jõuluevangeelium mõjub meile armsa loona, jutustusena, siis Jh algus mõjub luuletusena, poemina. Poemina, mille stiil on kõrge ja ülev ning mis viib meie mõtled ühtaegu sügavale ja kõrgele.

Tahtmata rikkuda muljet, mida see ülev poem tekitab, pööran oma järgnevas jutluses siiski tähelepanu mõnede sõnadele selles poemis, mis teistest justkui enam esile tõusevad.

Kõigepealt sõna SÕNA ise. Selle kreeakeelne originaal on sama tuntud kui tõlge – *lógos*. Õigupoolest tulekski siin välja tuua sõna *lógos* paljusid tähendusi ja mõtiskleda igäihe üle neist eraldi: kõneldud sõna, mõeldud sõna, isikustatud sõna – omakorda koos nende paljude tähendusvarjunditega. Omal kombel ühendab see mõiste endas kogu olemist, nii ajalikku, inimlikku olemist kui ka ajatut, jumalikku olemist.

Kuid tänase jumalateenistuse vorm ja minu teadmised seavad *lógos*'e üle mõtisklemisele piirid. Pealegi võib *lógos*'e alla mahutada ka kõik muu, mida tänasel jumalateenistusel teeme: piiblilugemine, laulmine, palvetamine, üksteisega suhtlemine, armastus, mille Jumal meile oma Püha Vaimu läbi kingib. Jne, jne.

Seepärast toon *lógos*'e puhul välja ainult sellesama „sõna“, mida selle tõlkimiseks on alates 1. aastatuhande vanast kirikust alates kasutatud.

Sõna on meie elus see, mis palju korda saadab. Õigupoolest veel enam: kui järgi mõtleme, siis ilma sõnata poleks meil mitte midagi. Maailm, mida kogeme, on meie jaoks tähenduslik ainult seeläbi, et me seda kuidagi nimetame. Kui meil poleks sõnu, siis pörkakisme justkui takistuste vastu tundmatul maastikul, see mõjuks ähvardava, kaootilise ja vaenulikuna. Ilma sõnata poleks meie mõtlemises ja olemises nii vajalikku korda.

Ilma sõnata poleks meie jaoks ka teisi inimesi. Me ei saaks oma mõtteid väljendada ja teiste mõtteid mõista. Igasugune suhtlemine oleks välistatud. Muidugi, ka tummad, kurdid ja pimedad suhtlevad, kuid ka nemad kasutavad sõnu – keelt, mis on organiseeritud neile arusaadaval viisil.

Loomulikult, sõna võib olla ka hirmuäratav. Sellega saab ju lausa hävitada. Jeesus ütleb ju Mk 7:15: „Väljaspool inimest ei ole midagi, mis tema sisse minnes võiks teda rüvetada, vaid see, mis inimesest välja tuleb, rüvetab inimest.“ Tõesti, inimene saab teisele üheainsa sõnaga palju haiget teha, võib ta koguni hävitada.

Ent vastupidi, sõna võib olla ka elupäästja. Eesti vanasõna ütleb: hea sõna võidab võõra väe. Vajame ju raskeil hetkil kellegi lohutust ja toetust, mis jõuab meieni ikka sõna läbi. Ka hingehoid,

mis on kiriku tegevustest väljapoole ehk üks tuntumaid, toetub ju sõnale. Tegelikult küll rohkem „ütlemata sõnale“, heatahtlikule hoiakule, mida hingehoidja oma kaaslase vastu tunneb.

Kuid sõna, millest räägib meile Jh algus, pole inimlik sõna, vaid Jumala Sõna suure tähega. See on patuta ja võimas Jumala Sõna, seesama, millega Jumal lõi maailma. See Sõna on olnud inimkonna eest pikka aega varjul, inimesed on pidanud leppima inimliku, patust läbi imbunud sõnaga. Kuid siiski on Jumal inimesi, oma loodut niipalju armastanud, et ta on teinud nende jaoks kättesaadavaks oma patuta, helge, võiduka ja julgustava Sõna – seeläbi, et Sõna on lihaks saanud. Saanud inimeste jaoks käegakatsutavaks. Saanud inimeseks.

Siis räägib Jh sissejuhatav poeem meile ELUST. Nagu teada, saab meie kirjakohta salme 3–4 tõlkida kahte moodi. Teine moodus, mis on toodud 1997. aasta piiblitõlke joonealusena, kõlab just nii nagu algul seda lugesin: „Kõik on tekkinud tema läbi ja ilma temata ei ole tekkinud midagi, mis on tekkinud. Temas oli elu, ja elu oli inimeste valgus.“

Selline tõlge eristab selle, mis on tekkinud ehk loodud, sellest, mis oli olemas juba enne loomist. Kui Sõna oli enne loomist ja Sõnas oli elu, siis on siin mõeldud igavest elu, mitte seda elu, mida me kõik igapäevaselt elame ja mida võiks nimetada organismi bioloogiliseks aktiivsuseks, või kuidagi nii. Inimlik elu eeldab, et tuleb alati aeg, mil elu enam pole, ta peab andma maad surmale. Igavene elu, Elu suure tähega on aga alati olemas ja inimesele kättesaadav ainult Sõna vahendusel. Võib ka öelda, et Sõna, Jeesus Kristus ongi Elu ise. Ja Jumala Sõna kaudu saab inimene osa igavesest elust, Elust suure tähega.

Igavese elu väravad on tänu Jumala Sõnale nüüd avatud. Ja neist väravaist paistab VALGUST. Nagu ütleb Johannes: „Elu oli inimeste valgus.“ Ma ei hakka pikemalt rääkima valgusest, mis on meile kõigile hästituntud asi. Ilma selleta ei peaks me kaua vastu. Just paar päeva tagasi hakkas looduses päev jälle pikemaks minema ja meil põhjamaa inimestel on selle üle väga hea meel.

Kuid evangelist Johannes ei mõtle siin seda valgust, mida tekitavad Päike, Kuu ja tähed ega loomulikult ka elektrivalgust. Ta mõtleb valgust, millest räägib Piibli algus 1Ms 1:3: „Ja Jumal ütles: „Saagu valgus!“ See valgus ei teki loodud valgusallikast, vaid see on Jumala auhiilgus ehk kirkus. See valgus võib särada ka pimedas öös. Kuid selle Jumaliku valguse vastuvõtmiseks on tarvis ususilmi. Need ususilmad selle igavese, tõelise, taevase valguse nägemiseks on Jumal inimestele nüüd Sõna lihakssaamise läbi kinkinud. Ja kõigile, kes selle valguse vastu võtavad, annab see valgus meelevalla saada JUMALA LASTEKS.

Evangelist selgitab meile, kes on Jumala lapsed. Esiteks need, kes usuvad Jeesuse Kristuse nimesse. Ja teiseks need, kes pole sündinud ainult mehest ja naisest, vaid sündinud ka ülalt, uuesti Vaimust (tuletagem meelde Jeesuse kõnelust Nikodeemosega Jh 3), sündinud seega Jumalast.

Just Jumala lastele on määratud meie kirjakohta viimane salm: „Ja Sõna sai lihaks ja elas meie keskel, ja me nägime tema kirkust nagu Isast Ainusündinu kirkust, täis armu ja tõde.“ Sõna sai muidugi lihaks kõigi inimeste jaoks. Kuid seda, et ta elas inimesena inimeste keskel, mõistsid vaid Jumala lapsed. Ja vaid Jumala lapsed nägid Sõna kirkust, mis tundus nägijaile samaväärsena nagu „Isast Ainusündinu“ kirkus, Kristuse kirkus, täis armu ja tõde.

Mida tähendab see viimane sõnapaar „arm ja tõde“? Mis on ARM? Mille poolest erineb arm armastusest? 'Armuk' tõlgitakse siin kreeakeelset sõna *cháris*, mis tähendab armu lahkuse või soosingu mõttes. VT-s öeldakse Jumala kohta tihti „armuline“. Nt 2Ms 34:6: „Issand, Issand on halastaja ja armuline Jumal, pika meelega ja rikas heldusest ning tõest...“ Seega on Jumala Sõna, Jeesus Kristus samasugune nagu Jumal, täis armu ehk heldust.

Ja ühtlasi on Jumala Sõna täis ka TÕDE, täpselt samuti nagu Jumal on rikas tõest. Jh 18:38 küsib Pilaatus Jeesuselt kuulsa küsimuse: „Mis on tõde?“ Kuid küsib ta seda Jeesuse sõnade peale Jh 18:37: „Mina olen selleks sündinud ja selleks tulnud maailma, et ma annaksin tunnistust tõe kohta. Igaüks, kes on tõe seest, kuuleb minu häält.“ Ka siit mõistame, et Jeesus räägib tõest kui Jumala atribuudist, võib-olla isegi Jumalast endast. Igaüks, kes on Jumalast, mõistab, et ka Jeesus on Tõde, seega Jumal. Pilaatus seda ei mõista või ei taha mõista (saame küll evangelisti kirjeldusest aru, et ta midagi siiski taipab).

Kui Jeesus Kristus on ise Tõde, nagu ta teisel ütleb, siis on koos Temaga maailma tulnud teadmine sellest, kuidas asjad tegelikult on. Kristus kui Tõde on see, kes näitab meile elu saladusi avalikult,

ilma midagi peitu jätmata. Jumalik Tõde on nagu valgus. Tema eest ei saa varjule jääda mitte miski. Kõik vale tuleb tema valguses varem või hiljem ilmsiks. Me kõik vajame tõde oma elus nagu õhku. Kui meil pole kaua aega tõde, siis me hukkume: algul vaimselt ja siis ka füüsiliselt. Vales ei saa pikka aega elada.

Kokkuvõttes tähistame tänasel jõulupühal suurt ilmsikssaamist. Ilmsiks on saanud SÕNA tõeline tähendus – et see pole ainult inimlik sõna, mille abil inimesed üksteisega suhtlevad, vaid eelkõige Jumala Sõna, kes on maailma Looja. Ilmsiks on saanud ELU tõeline tähendus – et see pole ainult inimlik elu, mis lõpeb surmaga, vaid elu koos Jumalaga. Ilmsiks on saanud VALGUSE tõeline tähendus – et see pole ainult loodud valgus, mille paistel oma igapäevast elu korraldame, vaid Jumala auhiilgus ehk KIRKUS, millele juurdepääs on Jumala lastel. Ilmsiks on saanud ARMU tõeline tähendus – et see pole ainult inimliku isanda armulikkus oma alama suhtes, vaid Looja Jumala soosiv suhtumine oma loodusse. Ja lõpuks on ilmsiks saanud TÕE tõeline tähendus – et see pole ainult vastand valele inimkeeles, vaid Jumala atribuut, võib-olla ka Jumala Poeg isiklikult. Kõik need erinevad sõnad on aga loomulikult kokku võetavad ühes nimes. Ja see on Issand Jeesus Kristus, kelle sündi me koos kogu maailma kristlastega täna hommikul tähistame!

Õnnistatud Sõna, Elu, Kirkuse, Armu ja Tõe sünnipäeva teile, armsad sõbrad! Õnnistatud Kristuse sünnipäeva!

Aamen.